

UCHWAŁA

Dnia 31 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska

(przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Krajewski

SSN Ewa Stefańska

w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości A. S.

przeciwko A. "I." spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółce komandytowej w R.

(poprzednio A. spółka komandytowa w R.)

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym 31 stycznia 2023 r. w Warszawie w Izbie Cywilnej,

na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Katowicach,

postanowieniem z 15 stycznia 2021 r., sygn. akt V AGa 119/19,

zagadnienia prawnego:

"Czy roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.?",

podjął uchwałę:

Roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z 15 stycznia 2021 r. oddalił powództwo A. S. o zasądzenie od A. spółki komandytowej w R. kwoty 908 186,65 zł wraz z ustawowymi odsetkami sprecyzowanymi w pozwie.

Sąd Okręgowy ustalił, że A. S. jest komandytariuszem spółki komandytowej działającej pod firmą A., zawiązanej przez powoda i T. W. 26 października 2004 r. Obaj wspólnicy uczestniczą w zyskach spółki po 50 %. Rok obrotowy spółki to rok kalendarzowy. 29 czerwca 2011 r. zgromadzenie wspólników pozwanej spółki podjęło uchwałę nr [...] w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania z działalności spółki, bilansu na 31 grudnia 2010 r. oraz rachunku wyniku za 2010 r. wraz z informacją dodatkową. Zysk spółki za 2011 r. wyniósł 1 371 966,06 zł. 29 czerwca 2011 r. zgromadzenie wspólników A. sp.k. podjęło uchwałę nr [...] w przedmiocie podziału zysku za okres od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2010 r. przez jego wypłatę T. W. i A. S.. 4 maja 2012 r. zgromadzenie wspólników pozwanej spółki podjęło uchwałę nr [...]w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdania z działalności spółki, bilansu na 31 grudnia 2011 r. oraz rachunku wyniku za 2011 r. wraz z informacją dodatkową. Zysk spółki za 2011 r. wyniósł 444 407,24 zł. 4 maja 2012 r. zgromadzenie wspólników A. sp.k. podjęło uchwałę nr [...] w przedmiocie podziału zysku za okres od 1 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2011 r. przez jego wypłatę T. W. i A. S. w kwotach po 222 203,62 zł. Powód ustnie kierował żądania wypłat z zysku. Nie otrzymał zaliczek na poczet zysku. Wspólnicy pozwanej spółki nie podejmowali uchwał w przedmiocie wypłat zaliczek na poczet zysku. 4 grudnia 2013 r. do Sądu Rejonowego w Rybniku wpłynął wniosek A. S. o zażalenie do próby ugodowej T. W. oraz A. sp.k. co do kwoty 685 983,03 zł z tytułu wypłaty zysku za 2010 r. Postępowanie zostało umorzone 17 lutego 2014 r. wobec cofnięcia wniosku.

Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powoda uległo przedawnieniu. Uwzględniając podniesiony przez pozwaną spółkę zarzut przedawnienia, Sąd pierwszej instancji wskazał, że roszczenie komandytariusza o wypłatę zysku przedawnia się z upływem trzech lat od dnia wymagalności jako roszczenie związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Bieg terminu przedawnienia

rozpoczął się z końcem każdego roku obrotowego (art. 52 § 1 k.s.h.). Powód wniósł pozew 3 sierpnia 2016 r., a zawezwanie do próby ugodowej wobec cofnięcia wniosku i umorzenia postępowania nie przerwało biegu przedawnienia.

Rozpoznając apelację powoda, Sąd Apelacyjny w Katowicach powziął poważne wątpliwości, czy roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.

W uzasadnieniu postanowienia o przedstawieniu Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego Sąd Apelacyjny przedstawił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 2 lutego 2005 r., IV CK 461/04, zgodnie z którym roszczenie byłego wspólnika spółki cywilnej o zasądzenie należnego mu udziału w zyskach spółki jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej i przedawnia się z upływem trzyletniego terminu. Pogląd ten przez analogię Sąd pierwszej instancji zastosował do oceny przedawnienia roszczenia komandytariusza o wypłatę zysku w spółce komandytowej. Sąd Apelacyjny wskazał jednak, że zastosowanie takiej analogii budzi istotne wątpliwości z uwagi na fakt, że w obrocie gospodarczym wspólnicy spółki cywilnej posiadają status przedsiębiorców, zaś udział w spółce cywilnej związany jest z prowadzeniem działalności gospodarczej. Przyznanie statusu przedsiębiorcy wspólnikowi spółki osobowej nie jest już jednak oczywiste, gdyż status przedsiębiorcy posiada sama spółka. Sąd Apelacyjny zauważył, że żaden przepis prawa cywilnego nie daje podstawy do uznania, że przedsiębiorcami są również wspólnicy spółek handlowych, o ile statusu takiego nie posiadają na skutek samodzielnego prowadzenia przedsiębiorstwa poza uczestnictwem w spółce. Wątpliwe jest również to, czy wspólnika handlowej spółki osobowej niebędącego przedsiębiorcą można uznać za osobę prowadzącą działalność gospodarczą poza przedsiębiorstwem, skoro podejmowane przez niego czynności w ramach uprawnienia do reprezentacji i prowadzenia spraw spółki wykonuje on nie w imieniu własnym, lecz za spółkę lub w imieniu spółki. Zasadniczo przy tym rola komandytariusza, który z założenia jest wspólnikiem pasywnym, nie pasuje do wzorca prowadzenia działalności gospodarczej. Status komandytariusza można uzyskać nie tylko przez zawiązanie spółki z zamiarem osiągnięcia zysku, ale również w drodze dziedziczenia praw

udziałowych lub w trybie art. 583 § 1 k.s.h. Sąd Apelacyjny przytoczył orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące m.in. charakteru roszczenia o wypłatę dywidendy w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i podzielił pogląd, wyrażony w judykaturze, że roszczenie to nie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Podkreślił jednak, że przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne w rozpoznawanej sprawie budzi uzasadnione wątpliwości, gdyż status wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest nieco inny niż status wspólnika spółki osobowej. Z rozważań Sądu Apelacyjnego wynika, że problem charakteru roszczeń komandytariusza o wypłatę zysku w spółce komandytowej nie był przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. Nie został również rozstrzygnięty przekonująco w literaturze przedmiotu.

Sąd najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 118 k.c. zdanie pierwsze, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata. Nie budzi wątpliwości Sąd Apelacyjny, że roszczenie o wypłatę z zysku związane z uczestnictwem w spółce nie jest świadczeniem okresowym. Kwestię tę w sposób przekonujący wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale z 18 czerwca 2015 r., III CZP 31/15 (OSNC 2016, nr 6, poz. 67), w której wskazał, że roszczenie wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o wypłatę dywidendy nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe. Argumenty przytoczone przez Sąd Najwyższy w powołanej uchwale na rzecz abstrakcyjnego charakteru uprawnienia do zysku, które staje się wierzytelnością dopiero w razie spełnienia określonych przesłanek, dla których punktem wyjścia stwierdzenie osiągnięcia przez spółkę zysku w roku obrotowym, można odnieść także do uprawnienia do zysku w spółce komandytowej. Roszczenie o wypłatę zysku, jako nie dotyczące świadczenia okresowego, mogłoby ulegać przedawnieniu po upływie trzyletniego terminu tylko przy przyjęciu, że jest to roszczenie związane z działalnością gospodarczą. Kodeks cywilny nie definiuje pojęcia działalności gospodarczej, ograniczając się w art. 43¹ do definicji przedsiębiorcy. Przepis ten stanowi, że przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność

gospodarczą lub zawodową. Podobną definicję zawiera art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (dalej: „pr. przeds.”), który stanowi, że przedsiębiorcą jest osoba fizyczna (w tym wspólnicy spółki cywilnej), osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą. Jeśli chodzi o definicję działalności gospodarczej natomiast, to jest ona zawarta w art. 3 pr. przeds. Zgodnie z powołanym przepisem działalność gospodarcza to zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły. Należy do niej zaliczyć także działalność zawodową, o jakiej mowa w art. 43¹ k.c., jeżeli prowadzona jest we własnym imieniu, w sposób zorganizowany i ciągły, w celach zarobkowych. Cechami charakterystycznymi działalności gospodarczej są więc zarobkowy cel przedsiębiorcy – podporządkowanie działalności regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, uczestnictwo w obrocie gospodarczym oraz podporządkowanie regułom gospodarki rynkowej, ciągłość działania i jego zorganizowanie (rozumiane jako co najmniej zamiar uczynienia z tej działalności znaczącego źródła dochodów w sposób profesjonalny, stały, długotrwały), powtarzalność działań (zob. np. uchwały siedmiu sędziów SN z 9 marca 2017 r., III CZP 69/16, OSNC 2017, nr 11, poz. 121, i z 6 grudnia 1991 r., III CZP 117/91, OSNC 1992, nr 5, poz. 65; uchwały SN z 26 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02, OSNC 2002, nr 12, poz. 149, i z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11; wyroki SN: z 18 lipca 2019 r., I CSK 587/17, OSNC 2020, nr 3, poz. 33; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, i z 20 lutego 2015 r., V CSK 295/14, OSNC-ZD 2016, nr C, poz. 40). Zorganizowanie przy tym działalności gospodarczej wymaga prowadzenia we własnym imieniu przedsiębiorstwa, a więc postawy aktywnej, a nie statycznej, jaką byłoby np. oczekiwanie na zysk z działalności inwestycyjnej bądź działalności polegającej na tezauryzacji posiadanego majątku.

Odnosząc powyższą definicję do statusu komandytariusza dochodzącego roszczenia o wypłatę zysku osiągniętego przez spółkę komandytową, stwierdzić należy, że roszczenie to nie jest samo przez się związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 102 k.s.h. spółką komandytową jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą,

w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona. Spółka komandytowa jako spółka osobowa prawa handlowego posiada zdolność prawną (art. 8 § 1 k.s.h.) i jest podmiotem, o jakim mowa w art. 33¹ § 1 w zw. z art. 43¹. To zatem spółka komandytowa, a nie jej wspólnik, prowadzi przedsiębiorstwo i działalność gospodarczą we własnym imieniu wypracowując w efekcie zysk, który uchwałą wspólników zostaje przeznaczony w określonej części do podziału pomiędzy wspólników (zob. także uchwałę SN z 22 lipca 2005 r., III CZP 45/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 66; uzasadnienie uchwały SN z 25 listopada 2011 r., III CZP 67/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 69 oraz wyrok SN z 30 stycznia 2007 r., IV CSK 356/06 w odniesieniu do spółki kapitałowej). Udział w spółce komandytowej sam przez się nie wiąże się z prowadzeniem działalności gospodarczej, przeciwnie do spółki cywilnej, gdzie – w myśl art. 860 § 1 k.c. – każdy wspólnik zobowiązuje się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego i każdy wspólnik z mocy samego prawa, to jest art. 4 ust. 2 pr. przeds. jest przedsiębiorcą. Postawę komandytariusza oczekującego na wypłatę zysku według zasad określonych w art. 123 § 1 i 2 k.s.h., który uprzednio dokonał inwestycji w działalność spółki przez wniesienie wkładu, trudno uznać za działalność wytwórczą, handlową usługową czy inną działalność zarobkową prowadzoną w ramach przedsiębiorstwa.

Konstatacji tej nie zmienia fakt, że komandytariusz odpowiada w określonym zakresie za zobowiązania spółki (art. 111 k.s.h.). Odpowiedzialność ta ma charakter subsydiarny – za dług cudzy – wynikający z ustawy, nie zaś za zobowiązania dotyczące własnej działalności gospodarczej.

Przedstawione argumenty przemawiają za przyjęciem, że roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale (art. 390 § 1 k.p.c. i art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym).

